

I.

Jedne lijepe ljetne noći čuvali konjari na livadama konje. Čuvali, čuvali, a napokon zaspali. Kad oni zaspali, doletjele sa oblaka vile, da se malo poigraju sa konjima po vilinskom običaju.

Uхватила svaka vila po jednog konjica, sjela na njega pak ga šiba svojom zlatnom kosom i tjera ga uokrug po rosnoj travi.

A bijaše među vilama jedna mala vila, po imenu Kosjenka, koja bijaše ove noći prvi put sašla na zemlju sa oblaka.

Učinilo se Kosjenki vrlo divotno jašiti ovako kao vihor po noći na konjicu. A baš ona bijaše uhvatila najživljega vranca: malenoga a ljutoga kao vatra. Trči vranac sve uokrug sa drugim konjima, a najbrži je od sviju. Sve po njemu pjena prska.

Ali Kosjenki se htjelo još bržeg jahanja. Sagne se ona i uštine vranca za desno uho. Poplaši se vranac, digne se na stražnje noge, a onda poleti ravno preda se, ostavi druge konje, ostavi livade i odnese kao vihor Kosjenku u daleki svijet.

Mililo se Kosjenki ovo strelovito jahanje.

Trče oni kao vjetar ukraj polja, ukraj rijeka, ukraj livada i brda, ukraj dolina i brda. - "Bože mili, koliko li stvari zemlja nosi", pomisli Kosjenka radosno, gledajući ove ljepote. No najviše joj se sviđjelo, kad projuriše ukraj jednog kraja, gdje bijaše gora, a na njoj divna šuma, pod gorom dva zlatna polja kao dvije zlatne marame, na njima dva bijela sela kao dva bijela goluba, a malo podalje velika voda.

Ali vranac neće da stane ni ovdje ni nigdje, nego on juri kao bijesan dalje i dalje.

Trči tako vranac sa Kosjenkom dugo i dugo, i napokon dođoše do jedne silne ravnice, a sa ravnice studen vjetar piri. Uleti vranac u ravnicu, a ono sama žuta zemlja, nigdje ni travke, ni drveta, a sve veća studen, što dalje ulaze u ravnicu. Kolika pak ono bijaše ravnica, ne da se ispriopovijedati, jer je živ čovjek ne bijaše nikada prošao. - Vranac s Kosjenkom juri sedam dana i sedam noći. Sedmi dan pred zoru stigoše do srca ravnice, a u srcu ravnice stajahu porušene zidine strahovito velikog grada Legena, u kojem vladaše silna zima.

Kad je vranac s Kosjenkom dojurio pred drvena vrata Legena, prebaci Kosjenka svoje vilinsko velo preko jedne zidine i uhvati se tako zida. Vranac ispod nje otrči - i kako otrčao, tako do svoje starosti jurio amo-tamo među silnim zidinama Legena grada, dok napokon ne stigne na vrata od sjevera i istrča opet u ravnicu - Bog te pita kuda!

Kosjenka pak sađe sa zida i stane hodati po gradu, studenom kao kost. Svoju vilinsku koprenu, bez koje ne mogaše poletjeti u oblake, bijaše svila oko ramena, jer nju čuvaše vrlo. - Hoda Kosjenka tako po Legenu, hoda, i sve joj se čini, da negdje mora naići na neko čudo u ovom gradu, koji bijaše tako čudesan i silan. No ipak ne vidi nigdje ništa nego silne razvaljene zidine i ne čuje ništa nego kako puca kamen od studeni.

Najednom, kada Kosjenka zakrenula oko najvećeg zida, a ono pod zidom spava golem čovjek, veći negoli najveći hrast u najvećoj šumi. Na tom čovjeku ogromni plašt od debela platna, a opasao se remenom od pet hvati. U toga čovjeka glava velika kao najveći badanj, a brada kao stog kukuruzovine. Tako je velik taj čovjek, da bi tko pomislio: ono se crkveni toranj povalio uza zid.

Zvao se pak taj čovjek Regoč i življaše u Legenu gradu i nije imao posla nego da broji kamenje Legena grada. Ne bi on nikada mogao izbrojiti, da ne imadaše onako veliku glavu kao badanj. Ali ovako brojio on i brojio - već hiljadu godina tako brojio i bijaše već izbrojio trideset zidina i petora vrata legenska.

Kad je Kosjenka opazila Regoča, skrstila ruke od čuda. Ne mogaše ona pomisliti, da ima ovako velikoga stvora na zemlji.

Sjedne Kosjenka Regoču do uha (a bijaše uho Regočevo veliko kao cijela Kosjenka) i povika mu u uho:

- "A nije li ti zima, baća?"

Probudi se Regoč, nasmije se i pogleda Kosjenku.

- "Ej! zima, dakako da je zima", - progovori Regoč takvim krupnim glasom, kao da grmi izdaleka. A bijaše Regoču silni nos pocrvenio od studeni, a kosa i brada bijahu posuti injem.

- Bože moj, ovoliki silni čovjek, pa nećeš da sebi učiniš krov protiv studeni", reče Kosjenka.

- E, zašto bih?" - reče Regoč i nasmije se opet, "doći će sunce."

Podigne se Regoč, da sjedne. Sjedne on, omahne desnom rukom po lijevom ramenu, a lijevom rukom po desnom ramenu i otepe silno inje: sa svakoga ramena tolikoinja, koliko bi snijega skliznulo sa jednog krova.

- "Čuvaj, čuvaj, baća, zatrpaj ćeš me" - viknu Kosjenka. Al je Regoč jedva i čuje, jer je daleko od Kosjenke do njegova uha, tako je visok, kad sjedi.

Podigne zato Regoč Kosjenku sebi na rame, reče joj za svoje ime i za svoj posao, a ona njemu reče, kako je ovamo dospjela.

- "Eno, gledaj i sunce", - pokaže zatim Regoč Kosjenki.

Pogleda Kosjenka, a ono se diže sunce, blijedo i slabo, kao da nema koga da grije.

- "Lud si ti, Regoču, zaista si lud, što ovdje živiš i život svoj baviš brojeći pusto legensko kamenje. Hajdemo, Regoču, da vidiš krasote po svijetu i da sebi nađeš vrednijega posla", - reče Kosjenka.

Nikada još ne bijaše Regoč pomislio, da sebi traži ljepšeg mjesta od Legena grada, niti je kada pomislio, da ima boljega posla od njegova. Nego je Regoč uvijek mislio: "Dosuđeno mi, da brojim po Legenu kamenje", pa nije za ništa bolje pitao.

Al mu Kosjenka nikako ne dade mira, nego ga nagovara, da pođe s njome po zemlji.

- "Odvest ću te u krasan kraj, gdje je stara šuma, a uz šumu dva zlatna polja", - govori Kosjenka.

Dugo govoraše Kosjenka. Regoč pak ne bijaše još nikada ni s kime razgovarao te ne uzmogne odoljeti nagovaranju.

- "Pa hajdemo!" - reče on.

No sada je trebalo stvoriti zgodu, kako će Regoč Kosjenku nositi, jer u Regoča ničega ne bijaše.

Zato izvadi Kosjenka iz njedara malu vreću punu biserja. Bijaše joj taj biser dala njezina majka u oblacima prije negoli je pustila da ide na zemlju, govoreći: "Ako ti bude što trebalo, samo odbaci jedan biserak, i ono će se stvoriti, što trebaš. Čuvaj taj biser, jer na svijetu ima toliko stvari, da ih sve više treba."

Izvadi dakle Kosjenka zrnice bisera i odbaci ga - a ono se pred njom stvori košić, upravo velik kao i Kosjenka, a na košiću petlja, upravo velika kao Regočevo uho.

Skoči Kosjenka u košić, a Regoč podiže košić i objesi ga sebi na uho kao naušnicu.

Kad se Regoč nasmije, kada kihne ili kada podrma glavom, ljulja se Kosjenka kao na njihaljci, a ovo njoj bijaše vrlo milo za putovanje.

Htjede Regoč sada da pođe i zakoračio on već korak od deset sežanja. Ali ga Kosjenka ustavi pa ga još umoli:

- "Bismo li mi, Regoču, mogli proći pod zemlju, da ja vidim, što pod zemljom ima?"

- "Kako da ne bismo mogli!" - odgovori Regoč, koji mogaše od šale probiti zemlju, ali mu ne bijaše još nikada palo na pamet, da gleda, što pod zemljom ima.

No Kosjenka željaše da upozna sav stvor Božji - i tako se oni dogovoriše, da će pod zemljom putovati, dok ne stignu pod onu šumu, gdje bijahu ona zlatna polja. Tamo da će izaći.

Kad se bjehu tako dogovorili, počne Regoč da probija zemlju. Podigao Regoč svoju silnu nogu i udari prvi put po zemlji - a ono se potrese čitav veliki grad Legen i povali se mnogo zidova.

Podigne Regoč po drugi put nogu i udari o zemlju - a ono zadrhta cijela ravnica. Podigne Regoč po treći put nogu i udari o zemlju - a ono zadrhta pol svijeta, i prokine se zemlja pod Regočem, a Regoč sa Kosjenkom propadne pod zemlju.

Kad oni dolje, al pod zemljom sve prorovano: na sve strane putovi i stupovi i sam Bog bi znao, tko onuda toliko prolazi. I čuju se vode gdje šume i vjetrovi gdje pire.

Podošu oni tako po jednome putu i donekle im bijaše svijetlo od one pukotine, kroz koju bijahu propali. Ali kad oni dalje, a ono sve veći mrak - crni mrak, kakvoga nema nego pod zemljom.

Regoč svejednako i po mraku ide. Hvata se silnim rukama od stupa do stupa.

Kosjenku obuze strava od onolikoga mraka.

Uхватила se ona Regoču za uho i povika: - "Mrak je, Regoču!"

- "E, pa neka je", - odgovori Regoč. "Nije mrak došao k nama, nego smo mi došli k njemu."

Razljuti se Kosjenka, što je Regoču svašta pravo, a ona se bijaše ponadala velikim stvarima od tako silnoga čovjeka.

- "Teško si ga meni uz tebe, da nema mojega biserja", - razljuti se Kosjenka.

Zatim ona odbaci jedno zrnce bisera, a ono se njoj u ruci stvori svjetiljka, jasna kao da zlatom gori. Mrak uteče dublje u zemlju, a putovi se podzemni rasvijetliše nadaleko.

Obradovala se Kosjenka svjetiljci, jer joj se pokazuju čuda, što od starine pod zemlju propadoše.

Na jednom se mjestu vide dvori gospodski, sve vrata i prozori zlatom obloženi, a crvenim mermerom ozidani. Na drugome mjestu blago davno pokopano, zlatni pladnji i srebrne čaše, dukatima napunjene - i kruna carska, triput prežežena. Sve je ovo po volji Božjoj dospjelo ovamo pod zemlju i tajna je Božja, zašto toliko blago mora ovdje počivati u miru.

Ali Kosjenki zablistala u oči ovolika čuda, pa umjesto da pođu dalje ravno putem, kuda bijahu odlučili, umoli Kosjenka Regoča, da je pusti na tle, da se poigra, da se nadivi čudima i da pregleda tajne Božje.

Spusti Regoč Kosjenku, a Kosjenka uze svjetiljku svoju i otrča do dvorova, do oružja i do blaga.

Kako joj se u igri ne bi izgubila vrećica biserja, metnu je Kosjenka do jednoga stupa.

Regoč pak sjedne malo podalje da počine.

Stala se Kosjenka igrati blagom, razmatrati i premetati divote. Prebacuje po sitnim rukama žute dukate, ogleda čaše srebrom urezane i meće na glavu krunu triput prežeženu. Poigrala se, pregledala i nadivila se, a onda opazi još jedan vrlo tanani štapić od bjelokosti, koji bijaše oslonjen o jedan silni stup.

A upravo samo ovaj štapić držaše onaj silni stup, da se ne sruši, jer stup bijaše od vode posvema izlizan. I zato bijaše Bog onako spustio štapić - i oslonio se taj štapić pod zemljom o stup.

Ali Kosjenka se upita:

- "Zašto li upravo onaj štapić tamo stoji?" I pođe te odmakne štapić, da ga ogleda.

Kad al Kosjenka prihvati štapić i odmakne ga, zaječe podzemni putovi, zanjihla se čitav onaj silni stup, zanjihla se, uruši se i osu se čitavo brdo zemlje. Zatvori se, zatrpa se put između Regoča i Kosjenke - niti čuju niti vide jedno drugo, niti mogu jedno k drugomu.

Tako eto bješe uhvaćena pod zemljom mala vila Kosjenka! Zatvorena je živa u onom velikom grobu i možda nikada neće vidjeti onih zlatnih polja, kojima bijaše pošla. A to sve zato, što nije htjela da putuje ravno, kuda bijahu nakanili, nego se sustavljala i svračala desno i lijevo, da uhodi tajne Božje.

Zaplaka, zakuka Kosjenka, traži, kud bi došla do Regoča. Ali ona vidje, da nema prolaza i da joj spasa nema - a njezina vrećica bisera, koja bi je spasila, ležaše zatrpana pod zemljom.

Kad je sve ovo vidjela Kosjenka, prestade plakati, jer bijaše vrlo ponosna, i pomisli: - "Nema druge, valja umrijeti. Od Regoča mi pomoći nema, jer je Regoč luda glava, koja ni sama sebi ne pomaže, a kamoli da se dosjeti, da meni pomogne. Nema druge, treba umrijeti."

I pripravi se Kosjenka odmah na smrt. Ali hoće ona neka znade, tko je jednom u tom grobu nađe, da ona bijaše roda visokoga. Zato meće na glavu krunu triput prežeženu, pa uzima u ruke

štapić bjelokosni, a onda legne da umre. Uz Kosjenku nikoga nema, samo njena svjetiljka što sjaji, kao da zlatom gori. A kako Kosjenka bivaše sve hladnija i ukočenija, tako je i svjetiljka sve po malo gasnula.

Regoč pak zaista bijaše luda glava. Kad se ono urušio stup i kad se zasula silna zemlja među njim i Kosjenkom, nije se on ni makao, nego ostade onako sjedeći u mraku. Tako on još neko doba sjedio, a onda se istom nakani da pođe i da vidi, što je tamo.

Napipa on u tami do onoga mjesta, gdje prije bijaše Kosjenka, napipa i osjeti, da se tamo zemlja zasula i da na onu stranu više nema prolaza.

- "Eh! na onu stranu više nema prolaza", - pomisli Regoč - i više ništa nije znao o tom pomisliti, nego se okrene, ostavi brdo zasuto, a za brdom Kosjenku, i pođe natrag putem, kud bijahu došli od Legena...

Ide tako Regoč, ide svojim putem, sve od stupa do stupa. Već je daleko poodmakao, al sve mu nešto nije pravo. Ne zna Regoč sam, što je ono, što mu nije pravo.

Popravlja on remen o pojasu: da ga možda remen ne steže? Pa onda proteže ruku o ramenu: da mu možda ruka nije zaspala? Ali nije ni ovo ni ono, nego mu još jednako nije pravo. Čudi se Regoč: što li je to njemu? Čudi se i od čuda potrese glavom.

Kad Regoč potrese glavom, zaljulja se košić njemu na uhu. A kad je Regoč osjetio, kako je košić lagan i kako u njemu Kosjenke nema, onda Regoč stisnulo kruto u srcu i prsima, i on se, luda glava, ipak dosjeti, da ono njega mori žalost za Kosjenkom, dosjeti se, da valja Kosjenku spasiti.

Teško se bijaše Regoč tomu domislio, ali kad se domislio, onda se kao vihor okrenuo i poletio natrag do onoga mjesta, gdje bijaše ostavio zasuto brdo, a za brdom Kosjenku. Poletio i začas tamo stigao. Kopa Regoč objema rukama brdo, kopa, kopa i začas otkopa veliku rupu i ugleda Kosjenku. Leži Kosjenka u zlatnoj kruni prežeženoj, već je ohladnjela, sva se ukočila, a kraj nje svjetiljka - plamen joj sitan kao najmanja krijesnica.

Da je Regoč viknuo od žalosti, potreslo bi se podzemlje i ugasila bi se sasvim svjetiljka - nestalo bi i one male svijetle krijesnice kraj hladne Kosjenke.

Ali Regoča bijaše od žalosti tako stisnulo u grlu, da nije mogao viknuti, nego on pruži svoju silnu ruku i polagano dohvati hladnu Kosjenku i položi je na svoj dlan, te je grijaše i grijaše među oba dlana kao zimsku ptičicu. I gle! Iza nekog doba makne Kosjenka ručicom, i svjetiljka odmah jače zasvijetli. A onda mahnu Kosjenka glavom, i plamen na svjetiljci još jače zasvijetli. Napokon otvori Kosjenka oči, a svjetiljka plane tako jasno, kao da zlatom gori!

Kosjenka pak skoči na nožice, uhvati se Regoču za bradu i od velike radosti zaplakaše oboje. Regočeve suze bijahu krupne kao kruške, a Kosjenkine sićušne kao proso; ali u stvari isto bijaše, i oni se od to doba silno zavolješe.

Kad se isplakaše, nađoše još Kosjenkin biser te onda pođoše dalje na put; ali ni u što više pod zemljom nisu dirali: ni u lađe potopljene a blagom krcate, koje bijahu ovamo propale sa morskoga dna, ni u koralj crveni, ni u jantar žuti, što se nizao oko podzemnih stupova. - Ni u šta više nisu dirali, niti su gdje stajali, nego idahu ravno putem, da izađu kod zlatnih polja.

Kad već dugo tako idahu, rekne Kosjenka Regoču, da je podigne. A kad on to učini, dohvati Kosjenka nešto njima iznad glave.

Dohvati zemlje, pogleda u ruku, a kad ono: među zemljom lišće i iverje.

- "Evo nas, Regoču, pod šumom ukraj zlatnih polja!" - klikne Kosjenka. "Hajde da izađemo."

Pruži se nato Regoč i stade glavom probijati zemlju.

Nad njima zaista bijaše šuma i to baš šumska uvala na međi dvaju sela i dvaju kotara. U tu uvalu nitko ne dolažaše, van čobani i čobanice iz obaju sela i obaju kotara.

Bila je pak ljuta svađa među ona dva sela - svađa radi gumna i radi pašnjaka, radi mlinova i radi drvosjeka, a ponajpače radi palice starješinske, što je odavna jedno selo svojatalo, a drugo ne htjelo da je izdade. I tako bila ona dva sela dušmanska jedno drugome.

Ali čobani i čobanice iz obaju sela bijahu luda djeca i nisu marili ni razumjeli pravde starijih, nego bi se oni svakoga dana sastajali na međi obaju sela i obaju kotara. Dok bi se ovce njihove miješale i pasle zajedno, igrali bi se čobani zajedno - a od velike igre više puta i zakasnili prevečer kući s ovcama.

Radi toga bilo u oba sela graje i vike na djecu. Ali bijahu u jednom selu šukunbaba i šukundjed, koji pamćahu sve, što je ikada bilo u oba sela. Oni su govorili: - "Pustite, ljudi, djecu. Boljim će plodom uroditi dječja igra po planini, negoli vaše žito po poljima."

A čobani, kao i prije dolažahu na ono mjesto s ovcama, jer baš odviše i ne pitahu stariji, što rade djeca.

Tako isto i toga dana, kada Regoč stade probijati zemlju na onom mjestu. Upravo se čobani i čobanice sastali pod najvećim hrastom i spremali se, da krenu kući. Koji pritezao opančiće, koji privezivao bič o bičalo, a čobanice sakupljale ovce. Kad al začuju oni, kako nešto upravo pod njihovim nogama strahovito lupa o zemlju. Udari jedanput, dvaput - a kad po treći put udari, pukne zemlja i izađe upravo među čobane, strahovito velika glava kao badanj, a na njoj brada kao stog kukuruzovine, a po bradi silno inje još od Legena grada.

Zavriskuše djeca od straha i popadaše na zemlju kao mrtvi - još i ne bi toliko od glave, što bijaše kao badanj, nego više od brade, što se vidjela kao stog kukuruzovine.

Popadaše sva djeca, samo ne htjede mali Liljo, koji bijaše najljepše i najmudrije dijete obaju sela i obaju kotara.

Ostade Liljo na nogama i dođe da vidi iz bližega: koje je ovo čudo?

- "Ne bojte se, braćo", - govoraše Liljo čobanima, "nije mogao Bog ovoliku grdosiju na zlo stvoriti, jer da je zla, već bi odavna pol svijeta pomorila."

Priđe Liljo k Regoču, a Regoč baš skinuo košić sa Kosjenkom sa uha i metnuo ga na ledinu.

- "Dođite, dođite, braćo", - kliknu Liljo, - "evo je s njime djevojka, malena a krasna kao zvijezda."

Čobani i čobanice poustajaše, pa stadoše viriti, sve jedan iza drugoga stojeći, na Kosjenku, a onda oni, koji se bijahu najgore uplašili, najprije priđoše k njoj, jer bijahu u svemu najhitriji.

Odmah zavolješe čobani i čobanice prekrasnu Kosjenku, izvadiše je iz košića, povedoše na najljepšu ledinu i stadoše se diviti njezinim prekrasnim haljinama, koje bijahu sjajne i mekane kao jutarnje svjetlo. A najviše od svega divljahu se njezinoj vilinskoj kopreni, kojom samo malo mahnu, pa se odmah digne nad ledinu i poleti.

Zaigraše kolo čobanice, čobani i Kosjenka i zavedoše igre svakojake. A Kosjenki sve poigravaju od radosti male nožice i smiju joj se oči i ustašca, što se našla u društvu, kojemu se mili ono, što se i njoj mili.

Zatim izvadi Kosjenka svoju vrećicu bisera i stade darivati i radovati drugove i družice svoje.

Odbaci ona jedan biserak, i stvori se među njima drvce, a na drvцу šarene vrpce, svilene maramice i crveni đerdan za čobanice. - Odbaci drugi biserak, i došetaše sa svih strana iz šume gizdavi pauni; došetaše, prošetaše, poletješe, i prosipalo se po ledini sjajno perje, te se cakli sva ledina.

A čobani zakitiše perjem kape i prsluke. - Još jedan biserak odbaci Kosjenka, i stvori se o jednoj visokoj grani zlatna njihaljka na svilenim konopcima - a kad se ljuljaju čobani i čobanice, tada njihaljka leti i spušta se tako visoko kao lastavica, a tako tihano kao duždeva galija.

Djeca cikću od radosti, a Kosjenka baca sve biserak za biserkom i ne misli, da bi ih trebalo sačuvati, jer Kosjenka ništa na svijetu nije voljela toliko, koliko krasne igre i mile pjesmice. -

Tako potroši ona baš sve i do posljednjeg zrnca, - a Bog zna gdje bi joj moglo doskora trebati, i njoj i čobanima!

- "Nikad više neću od vas otići", - klicaše radosno Kosjenka, a čobani i čobanice pljeskahu u ručice i bacahu uvis kape od veselja, kad ona to reče.

Samo Liljo ne bijaše pošao za njima, da se igra, jer bijaše danas nešto nujan i neveseo. Ostao je nedaleko Regoča i odanle promatrao, kako je prekrasna Kosjenka i koliko čudesa stvara po ovoj dubravi.

Međutim, bijaše Regoč izašao iz svoje rupe. Izašao i podigao se među drvećem šumskim - a kad tamo, njegova glava viri iznad čitave stoljetne šume, tako strahovito velik bijaše orijaš Regoč. Ogleda se Regoč preko šume po ravnici.

A ono bijaše sunce već zapalo, a nebo bijaše vrlo rumeno. U ravnici vidjela se dva zlatna polja kao dvije zlatne marame, a u poljima dva sela kao dva bijela goluba. Tamo pak podalje od obaju sela tekla silna voda Zlovoda, a sve uz vodu bijahu podignuti nasipi, koji se zelenjeli od trave.

Po nasipima vide se stada i pastiri.

- "E, zaista", - reče Regoč, "u što sam boravio hiljadu godina u Legenu, u onoj pustoši, kad na svijetu ima ovakve divote." Tako se svidjelo Regoču gledati po ravnici, da je samo desno i lijevo okretao glavu, veliku kao badanj, te se je ona kao ogromno strašilo zibala nad šumom.

Ali ga doskora Liljo zovnu:

- "Sjedni, baća, da te ne opaze seoski starješine."

Regoč sjedne, i njih dvojica stadoše razgovarati, te Liljo pričaše Regoču, radi čega je danas tako žalostan.

- "Veliko će se zlo još večeras dogoditi", - reče Liljo. "Slušao sam, gdje se noćas starješine našeg sela dogovarahu, govoreći: 'Hajdemo da provrtamo nasip vode Zlovode. Voda će proširiti rupu, nasip će se provaliti, voda će udariti na dušmansko selo, po topit će ljude, žene, polja i groblje i izravnat će se voda nad njima, pak će biti more, gdje bijaše prije selo dušmansko. A naša su polja viša i selo na uzvisini, pak nam ništa biti neće.' Tako se dogovarahu, a onda zaista odoše i ponesoše veliki svrdao, te tajno u noći provrtaše nasip. A ja, baća moj", - dovrši Liljo, "znam, da naša polja i selo naše nisu tako visoki i znam, da će se voda i nad nama sklopiti, i bit će još noćas more, gdje bijahu naša dva sela. Radi toga sam ti tužan toliko."

Još oni tako u govoru, kad al se podigne strahovita vika i halabuka u ravnici.

- "Eto! gotova je nesreća!" - kliknu Liljo.

Uspravi se Regoč, podiže Lilju i pogledaše po ravnici. Bila je žalost pogledati! Provalio se nasip, a tamna silna voda Zlovoda valjala se u dva rukava preko onih krasnih polja. Ide jedan rukav prema jednom selu, a drugi prema drugome. Potopila se stada, nestaje pod vodom zlatnih polja, valjaju se križevi sa grobova - a u oba sela vika i halabuka! Izašli u oba sela starješine na gumno sa talambasima, sa bubnjevima i sviralama, te biju i bubnjaju jedno selo drugome uz prkos, tako bijahu od zlobe poludjeli. A još veća bijaše halabuka, jer su uza to zavijali seoski psi, a plakale i naricale žene i djeca.

- "Baća moj", - viknu Liljo, "zašto nemam tvoje ruke, da ustavim ovu vodu!"

Al uto se sakupe oko Regoča i Lilje čobani i čobanice sa Kosjenkom, uplašeni i smućeni onom strašnom vikom u ravnici.

Kad je Kosjenka čula, što se zbiva, reče ona, hitra i bistra kao mala vila:

- "Hajdemo, Regoču, ustavit ćeš vodu!"

- "Hajdemo, hajdemo!" - vikahu čobani obaju sela i obaju kotara, koji ne prestajahu jaukati i naricati. "Hajdemo, Regoču, ponesi i nas!"

Sagnu se Regoč, podiže na desnu ruku Lilju i Kosjenku (koja držaše svjetiljku svoju), a na lijevu ruku svu ostalu čobančad - i potrči Regoč korakom od deset sežanja po šumskom prosjeku dolje u ravnici. Za njima nagnuše i ovce, blejući uplašeno. Tako oni stigoše u ravnici.

Kroz maglu i sumrak trči tako Regoč sa djecom u naručju, a za njima poplašeno stado u divljem

bijegu - trče prema nasipu. A njima u susret ide crna voda Zlovoda, mori i potapa sve na svojem putu. Strahovito je jaka ona voda. Hoće li biti jača od Regoča? Hoće li povaliti i Regoča? Hoće li pomoriti onu sitnu čobančad, hoće li poginuti krasna mala vila Kosjenka, lijepa kao zvijezda? Tako trčeći preko livada, gdje još bijahu suhe, stiže Regoč sav bez daha začas do nasipa, gdje se bijaše provalila velika rupa i gdje voda grnjaše strašnom silom.

- "Ustavi je, ustavi, Regoču", - cvile djeca.

Tamo u ravnici nedaleko nasipa bijaše malo brdašce nasuto.

- "Metni nas na ono brdašce", - viknu Kosjenka hitro.

Spusti Regoč Lilju i Kosjenku, čobane i čobanice na to brdašce, a oko njih stisnuše se ovce i janjici. Oko brdašca već se razlijevala voda.

Regoč pak zagazi silnim stupom u vodu, legne prema nasipu i svojim ogromnim prsima zatvori rupu u nasipu. Začas voda stane, ali ona bijaše tako strahovito jaka, da joj ništa ne mogaše odoljeti. Upre se voda, nasrne Regoču do ramena, te ispod njega, iznad njega, oko njega, sa svih strana provali opet - i dalje se valjaše po ravnici. Raširio Regoč obje ruke, zgrće šakama zemlju; ali što god on zgrne, voda začas odnese.

Pa se voda po ravnici diže sve više i više - od polja, od sela, od blaga i od gumna ne vidi se ništa više. U oba sela samo krovovi i toranj crkveni vire iz vode.

I oko brdašca, gdje bijahu čobani i čobanice sa Liljom i Kosjenkom, dizaše se voda sve više i više. Plače i nariče jedna čobančad, koji za majkom, koji za bratom ili sestricom, a koji za kućom i bašćom, jer vide, da su oba sela propala i da nikomu nema spasa - a i k njima se eto voda diže.

Stisnuli se čobani sve više i više navrh brdašca, kupe se i stišću oko Lilje i Kosjenke, koji stoje jedno do drugoga usred djece.

Liljo stoji tih i blijed kao kamen, a Kosjenkine se oči sjaju, i ona podiže svjetiljku prema Regoču, da mu posao osvijetli. Kosjenkina koprena diže se i vije na noćnom vjetru i leprši povrhu vode, kao da će sad na poletjeti mala vila i nestati iz ove grozote.

- "Kosjenko! Kosjenko! Nemoj otići! Nemoj nas ostaviti!" - nariču čobani, kojima se činilo, kao da je anđeo među njima, dok gledahu u Kosjenku.

- "Ne idem, ne idem nikuda!" - kliče Kosjenka, - al njezina koprena podjednako leprši, kao da će je sama ponijeti preko voda u oblake.

Uto se začuje vrisak. Bijaše se podigla voda, bijaše dohvatila rub na skutovima jedne čobanice i odvušla je, da je odnese. Al se u čas spusti Liljo, uhvati čobanicu i privuče je opet na brdašce. - "Treba da se svežemo", - vikahu čobani, "da se svežemo jedan uz drugoga jer propadosmo." - "Evo braćo, evo!" - viknu Kosjenka, u koje bijaše vrlo milostivo srdašce. Hitro skinu Kosjenka sa ramena svoju vilinsku koprenu i pruži je čobanima. - Istrgoše koprenu na trakove, povezaše trakove u dugačku vrpču i svezaše se čobani jedan uz drugoga oko Lilje i Kosjenke, a oko čobana opet propinjahu se jadne ovčice, kako se ne bi potopile.

Kosjenka pak bijaše sada u toj bijedi sirotica, kao i ostala čobančad. Svoj biser bijaše na igru potratila, a svoju vilinsku koprenu bijaše od dobrote srca poklonila i razderala - i sada ne mogaše ni poletjeti ni spasti se iz ove nevolje.

Ali Liljo bijaše zavolio Kosjenku više nego sve drugo na svijetu, pa kad im voda stade udarati već o noge, kliknu Liljo:

- "Ne boj se, Kosjenko! Čuvat ću te i držat ću te!" - te podiže Kosjenku na svoje ruke.

Jednom rukom se uhvatila Kosjenka Lilji oko vrata, a drugom rukom držala je visoko svjetiljku naprama Regoču.

A Regoč ležeći prsima u vodi, bori se i bori sveudilj s vodom. Slijeva i desna kraj Regočevih ramena strše srušeni krajevi nasipa, kao dva velika roga. Na Regoču brada raščupana, plašt razderan - ramena mu krvava. Al nikako Zlovode ustaviti ne može, nego ono more oko brdašca raste i raste, da potopi čobančad. - A bijaše već noći o ponoći.

Kad al ujedared sinu misao Kosjenki, i ona se kroz jauk i plač čobana oglasi smijehom i viknu Regoču:

- "Regoču, luda glavo! Šta ne sjedneš među one rogove od nasipa! Što ne zatvoriš leđima vodu!" Čobani i čobanice načas umukoše od velikoga čuda, kako li se nitko ne bijaše tome dosjetio!

- "Uhuhu!" - čulo se tamo, kako se Regoč smije - a nije šala, kad se Regoč nasmije! Sve bučka i klokoće oko njega ono more, kako se Regoč tresse od smijeha, što bijaše tako lud.

A onda ustane Regoč, okrene se i - eto ti ga na! - sjedne među one rogove!

Čuda li velikoga, Bože moj! Stade voda Zlovoda, kao da si stijenu navalio na nasip! Stade - ne može preko pleći Regoču, nego poče teći svojim koritom, kuda je i prije tekla - sve stružući uz leđa Regoču. Ele, Bože, čuda i spasenja!

Spaseni bijahu sada čobani i čobanice od najgore nevolje, a Regoč, lijepo sjedeći, dohvaćao rukama zemlje i zatrpavao sve polagano ispod sebe i ukraj sebe nasip. - Počeo on noći o ponoći, a kad stala zora svanjivati, bio je posao gotov. Upravo sunce sinulo, kad je Regoč ustao sa nasipa od gotova posla, da pročisti bradu, u koju se bijaše nahvatalo mulja i granja i sitnih ribica.

Ali još ne bijaše došao kraj nevolji one jadne čobančadi, jer kuda će i komu će oni poći? Stoje čobani navrh brdašca. Sve oko njih ono pusto more. Od obaju sela viri samo još po koji krovčić, a u selima nitko živ ne osta. Još bi se seljani i spasli, da su bježali pred vodom na svoje tavane. Ali u oba sela bijahu svi seljani izašli na gumna sa sviralama i talambasima, da se raduju i da gledaju jedno selo u propast drugoga. Pa kada već i jednima i drugima bijaše voda do pojasa, oni još udarahu u talambase, a kad im bila voda i do grla, oni još puhahu u sviralice od zloradosti. I tako se potopiše svi do jednoga, sa talambasima i sa sviralicama, a bijaše to pravedna kazna Božja za zlobu njihovu.

Al eto jadna čobančad ostala sada bez ikoga živoga, da je hrani i brani, i osta bez kuće i kućišta.

- "Nismo vrapci, da na krovu živimo", - rekoše tužno čobani, gledajući, kako samo krovovi od sela vire iz mora, "a nismo ni lisice, da u planini po dupljima živimo. Da nam je kako osloboditi naša sela od ove vode, još bi se dalo živjeti - al ovako najbolje da skočimo u vodu sa našim stadom, pak da se i mi potopimo, kad eto nemamo ni kamo da se sklonimo."

To bijaše vrlo tužno, i samome Regoču vrlo se našao dalo - ali tomu zlu ne mogaše nikako doskočiti, te govoraše, gledajući ono more: - "Ovoliku vodu ni izgrabiti ni posrkati ne mogu, da vam oslobodim sela. Što ću vam, ele, djeco moja?"

Ali se uto javi Liljo, najmudrije dijete onih kotara:

- "Regoču, baća moj, ako ne možeš ti da posrčeš ovoliku vodu, zemlja će ju posrkati, zemlja! Probij rupu u zemlji, propusti ovo more u zemlju."

Bože moj, kolika je mudrost u djeteta, koje nije veće nego prst Regočev!

Zaista udari Regoč o zemlju, probije rupu, a zemlja, kao žedna aždaja, stane srkati, srkati, gutati i navlačiti u se ono silno more sa čitave ravnice. Ne potraja dugo i posrka zemlja svu vodu i ukazaše se opet sela, polja i livade, povaljane i zamuljene, ali svako na svom mjestu.

Obradovaše se tužni čobani i čobanice, ali najradosnija od svih bijaše Kosjenka. Pljesnu ona u ručice i povika:

- "Alaj, divote li, kad se ova polja opet pozlate i livade zazelene!"

Ali nato opet oboriše glavu čobani i čobanice, a Lilja reče:

- "A tko će nas uputiti, kako da posijemo polja i oreemo njive, kad nam nitko stariji ne osta?"

I zaista na daleko i široko ne bijaše nikoga starijega nego samo ova hrpa jadne djece u ovoj povaljenoj ravnici, a s njima Regoč, koji bijaše toliko golem, nespretn i neuputan, da nije mogao ni glavom zaviriti pod njihove krovove, niti se što razumio u njihova polja i plugove. Snuždiše se iznova svi, a ponajviše Regoč, koji bijaše toliko zavolio prekrasnu Kosjenku - a sada eto ne mogaše ni njoj ni čobančadi da bude od kakve koristi.

A što je bilo najgore: zaželio se Regoč silno svoga pustoga Legena! Bijaše se on prve noći

nagutao mulja za hiljadu godina i nagledao strahota i suviše. Zato ga velika želja morila za golemim i pustim Legenom, gdje je u miru brojao kamen tolike stotine godina.

Snuždeni dakle stoje čobani, snužden Liljo, a snužden ponajviše Regoč. Zaista bijaše žalosno pogledati ovu hrpu dječice, što će bez svojih starijih morati poginuti i povenuti kao cvijet bez korijena.

Samo Kosjenka radosno zvirkaše amo-tamo, jer ona nikada ne bijaše tužna.

Ujedared poviknu Kosjenka:

- "Gledite! gledite! Kakvi su ono ljudi? Alaj ti moraju znati čudesa i pripovijesti!"

Svi pogledaše napram selu, a kad tamo, na jednom prozoru ukazale se dvije glave: starac i starica. Domahuju maramicom, zovu djecu po imenu i smiju se, da im se sve sjaje ona navorana lica. Bijahu to šukundjed i šukunbaba, što bijahu jedini mudri u dva sela te se spasoše na tavan. Alaj Bože! Da su djeca ugledala na ovom tavanu sunce od istoči i zvijezdu Danicu, ne bi toliko vrisnula od radosti. Sve se do neba čuje, kako vrište:

- "Bako! Djede!"

I poletješe djeca kao mlada vižlad naprama selu - pred svima Kosjenka, kojoj zlatna kosa na vjetru prši, a za njima ovce i janjici. Ne ustaviše se sve do sela, gdje ih dočekaše na kućnim vratima djed i baka. Dočekaše ih, uhvatiše ih u naručaj, te ne znadoše svi zajedno, kako da Bogu zahvale, što je dao babi i djedu toliko mudrosti, te se spasoše na tavan. Ovo pak i radi toga bijaše dobro, što ono bijahu sasvim priprosta sela, te u njih ne bijaše knjiga ni upisa tko bi spominjao čobančadi o nesreći, koja bješe nastala od zlobe, kad ne bi ostali djed i baka živi. Kad se dakle bijahu izgrlili, sjetiše se Regoča. Obazreše se po ravnici - ali Regoča nema! Nema ga nigdje - nestao je ujedared, onolika grdosija, nestao, kao miš u rupi.

I zaista bijaše Regoč nestao kao miš u rupi. Kad se naime ukazaše na tavanu djed i baka, uplašio se Regoč kao još nikada u svom životu. Uplašio se on strahovito njihovih navoranih išaranih staračkih lica.

- "Ele, Bože moj, koliko li su strahota ovi starci doživjeli u ovome kraju, kad su im lica takva", - pomisli Regoč i od prevelikog straha skoči istim časom u onu rupu, kuda bijaše propala Zlovoda - i uteče putem natrag do svog pustog Legena grada.

Sve je pošlo po dobru u selu. Djed i baka upućivahu djecu, te djeca orala i sijala. Po savjetu djeda i bake učiniše samo jedno selo i jedno gumno, jednu crkvu i jedno groblje, kako više ne bi bilo zlobe ni nesreće.

Sve je pošlo po dobru, no najljepše od svega bijaše, što imadahu nasred sela krasnu kulu od gorskoga mramora, a navrh kule bijahu učinili vrt, gdje cvatijahu naranče i dafine. Tu je obitavala prekrasna Kosjenka i gledala sa kule kao sa oblaka, po svemu onome kraju, koji joj bijaše toliko omilio, čim bijaše prvi put sašla na zemlju.

A uvečer, kad poljski posao bijaše gotov, dovodio Liljo na kulu čobanice i čobane, te na mjesečini u vrtu kolo igrahu i pjesme pjevahu sa prekrasnom, milokrvnom, radosnom Kosjenkom.

Regoč se pak pod zemljom još sastade sa vodom Zlovodom, te bućkalo i tutnjilo pod zemljom, gdje se on s njome rvaše, dok je ne propusti sve dublje i dublje, do dna pakla, da nikad više ne posluži zlobi ljudskoj.

A onda dalje pođe Regoč do svog Legena. Tamo i sad sjedi, kamen broji i Bogu se moli, da ga nikad više ne odvede od silnoga i pustoga Legen-grada, kuda bijaše najbolje pristao onako golem i neuputan.